

ANTYCHRYST (759) *sb m*

antychryst (527), **antykryst** (224), **antykrystus** (5), ancykryst (3); antychryst *TarDuch*, *WróbŻółt* (4), *SeklKat*, *MurzNT* (3), *KromRozm III* (3), *Leop* (2), *BudBib*, *BudNT* (2), *CzechRozm* (61), *SkarJedn* (3), *SkarŻyw* (5), *NiemObr* (39), *ReszPrz*, *BielSen*, *WujNT* (84), *SkarKaz* (4); antykryst *PatKaz III*, *BibRadz* (3), *OrzRozm* (5), *BielKron* (10), *GrzegRóżn* (16), *OrzQuin* (10), *RejAp* (3), *BiałKat* (5), *BiałKaz*, *ArtKanc* (15), *KochWr*; ancykryst *KromRozm I* (3); antychryst : antykryst *CzechEp* (302 : 2), *WujJud* (8 : 4), *PowodPr* (3 : 2); antykryst : antykrystus *KrowObr* (115 : 4), *GrzegŚm* (25 : 1).

Zapis najczęstszy: Antychryst (403).

a *jasne*.

sg *N* antychryst (259), antychrystus (3). ◇ *G* antychrysta (141). ◇ *D* antychrystowi (39). ◇ *A* antychrysta (85). ◇ *I* antychrystem (124), antychrystusem (1). ◇ *L* antychryście (44). ◇ *V* antychryście (2). ◇ *pl N* antychrystowie (3). ◇ *G* antychrystów (17), antychrystusów (1); -ów (1), -(o)w (17). ◇ *A* antychrysty (3). ◇ *I* antychrystami (27), antychrysty (3); -y *KromRozm I*, *KromRozm III*, -ami : -y *CzechEp* (11 : 1). ◇ *L* antychrystach (2); -ach *CzechEp*, -äch *WujJud*.

Sł stp notuje, Cn brak, Linde bez cytatu.

1. Wyraz utworzony przez św. Jana Ew. 'wróg Chrystusa', stosowany do wszystkich przeciwników ewangelii później występujących, w polemikach reformacyjnych często utożsamiany z papieżem, duchownym katolickim (upatrywany także w Antyjochu, w Mahomecie i w Mesjaszu); zły duch [kacierz, heretyk – antichristus *Cn*] (753) : enoch [...] przenyسیون do rayu aby szwyadeczthwo przed antycristem o yezusye uydal *PatKaz III* 100; *TarDuch* B7v; Nie wydaway mię miły panie [...] w ręce grzeźnego człowieka To iest żyda, poganina, Anthichryfta. *WróbŻółt* 117, cc2, cc2v, ff5; *SeklKat* O4v; bo fyte to [cuda i znajomość rzeczy przyszyłch] y w czarćyie y w Ancykryfćyie [...] y w fálłfywych prorokoch [...] náyduye. *KromRozm I* C3v, G4; *MurzNT* 61; *KromRozm III* L8v; Ták iesth chytry Dijabeł/ y Antykryfth flugá iego Papież Rzymłki *KrowObr przedm* C4; Antykryftus nietylko ieden/ ále ich też wiele było iesttze zá Apóstołow świętych. *KrowObr* 26v; Alec ták przybráne chciał Pan Bog okázác Papieżá Antykryftá/ onę niewiáhtë nietzyftá przybraná w Złoto/ w Kámieñ drogi y Perły *KrowObr* 27v; Antykryftá nie leda iako poznác *KrowObr* 50v *marg*, A2v, B4v, C, Cv, 2v (79); *Leop Zach* 11/3, 1.*Ioann* 2/22; Anthykryft iest podobny nierządnicy *BibRadz* II 141b *marg*, I 2c *marg*, 451a *marg*, II 135c *marg*, 138b [2 r.]; iefli Arcybiłkup Antykryft/ Krol też koronowány od niego iest Antykryft *OrzRozm* K2v; EVAN[*ielik*]. Nálzy niechcá mieć PApieżá/ y Antykryftem go zowá. *OrzRozm* F3, K2v [2 r.]; Dániel náznáczył w świętym piłmie Antykryftá ípofobem Antyochowym przysć *BielKron* 128v; Luter na ten czás kłiążki wydál przeciw Papieżowi/ mieniác go być Antykryftem. *BielKron* 223v, 193, 196, 227, 228, 467, 467v, 468v; *GrzegRóżn* A2v, B2v, C4v, D4, E2v, E3v (16); *OrzQuin* K, Kv [2 r.], K2 [2 r.]; *RejAp* 77, 166v, Ee4v; Machomet [Pana Chrysta] náukę fłkázil [...] á nád tego iuz żaden Antykryftem inšzym [...] być niemoże *BiałKat* 181v, 181 [4 r.]; *GrzegŚm ktv*, A3 [2 r.], A3v [2 r.], A4, A4v (25); iáko czynil Antiochus/ ktory był figurá Antychryftá. *WujJudConf* 245; Widzilz tedy że Pan Chryftus w kościele fwoim tę pozwierzchniá ofiárę chce mieć/ áż do Antichryftá/ ktory iá fłkázic ma przed fądnym dniem

WujJud 238; Confefsionifte z Troybożány Papieżá Antychriftem zową. *WujJud* Ll3, 7v [3 r.], 8, 96, 231, 238, 240v; *BudBib* I 445a; *BudNT* a4 *przedm*, Kk8; Antichrift pilnie fie o to ftára/ iákoby ku pierwfzey powadze y zwierzchności przyść mógl. *CzechRozm* x, A2, A4, A7, 20v [4 r.], 21 (53); Duch wilka onego piekielnego Antychryftá/ roftárgiwa/ y rozdziela/ y wfzelkiew nieftworności przyczyną ieft *SkarJedn* 19, 384 [2 r.]; Swieckim duchowne rzeczy ftánowic ieft wzor Antychryftá. *SkarŻyw* 394 *marg*, A4v, 306, 394, 520; Každy Antykryft ieft przeciwnik Chriftułow *CzechEp* 327; Ótoż tu iuż mamy wyftáwionego przed oczy Antychriftá/ iáko páná/ głowę y herftá/ nie tylko wfzech infzych Antychriftow mnięyfzych/ ále y wfzelkiew niezbożności y niepráwości. *CzechEp* 353; A Potym Antychrift fkáżony będzie przez Chriftuła. *CzechEp* 355; Antychrift miał być Krol twárzy niewftydliwey *CzechEp* 384; rofpráwia prorok o Antychriście pod námienioną olobą Antyochem/ ktory był figurą Antychriftá. *CzechEp* 410, 11v [2 r.], 23, 31, 36, 42 (248); *NiemObr* 7, 65, 76, 151, 152 (35); *ReszPrz* 143; *BielSen* 10; Bo tu dla ciebie Páná ciężkość znazáią/ Ci ktorzy Antykryftowi nie pozwaláią *ArtKanc* 16v, B3v, Gl4v, K9v, 10, 11 (15); Antychrift Przyidzie [...]w imię dwoie: ktorego Zydzi zá Mefyfálfá przyimá. *WujNT* 324; Antychrift on przednieyfzy á główny/ przeciwnik Páná Chriftułow [...] będzie iedná pewná olobá/ która przyidzie tudziefz przed dniem fádny *WujNT* 820; Antychrift ieden przednieyfzy, ále drobnych wiele *WujNT* 820 *marg*; Papież nie ieft Antychriftem. *WujNT* 869; W czym dzišieyfzy Ewángelikowie Antychriftá práwie náfláduiá *WujNT* 869, 39 *przedm*, 44, 103 [3 r.], 104, 174 [3 r.] (74); ich [Żydów] Mefyfálf ma bydź Anthykryftem nálfzym *PowodPr* 83, 9, 34; *SkarKaz* 155a, 158b, 417b, Ooooo.

Zwrot: »antychrysta na kogo wkładanie« = *udawadnianie komuś antychrystostwa*: Papieżá Rzymfkiego nieftufzne wfpráwiedliwiánie: Antychriftá nieprzyftoyne/ na kogo infzego wkładanie *CzechEp* 9.

Wyrażenia: »antychryst rzymfki; rzymfki antychryst« = *papież, duchowny katolicki* (41 : 2): kthorzy [biskupi, kapłani] fą nie od Kryftuła/ ále od Anthykryftá Rzymfkiego pofláni *KrowObr* 118v; Toc fą ty wielebne Reguły [...] od oycá kłámce Dijablá wymyflone/ y od Antykryftá Rzymfkiego potwierdzone *KrowObr* 137; O niewftydliwy Mnichu Antykryście Rzymfki *KrowObr* 235, C [2 r.], C4, 70, 72, 73v (22); *BibRadz* I 451a *marg*; gdyż Krolá Polfkiego Rzymfki [...] koronował Antykryft *OrzQuin* K; iefli Polfowie Ziemfcy Káplaná nie máią zá Káplaná Krześćijánfkiego/ ále go máią zá Antykryftá Rzymfkiego [niechaj] *OrzQuin* K, K [2 r.], K2; *CzechRozm* A3v, 262, x; O ktorey godności káplánfkiey Antichryftá Rzymfkiego/ ktorych wielu co zacž fą dobrze znamy *CzechEp* 172; Poczyna potym X. K. rzecz wtorą przeciw nam/ broniąc fwego Rzymfkiego Antychriftá *CzechEp* 343, 10v, 104, 110, 152, 177 (11); mocny to bowiem młot fłowo Boże/ ktorym pan Bog tę zmyfloną opokę Antychryftá Rzymfkiego tłucze *NiemObr* 162.

»papież rzymfki antychryst« [szyk zmienny] (17): Otho małz przed otzymá náukę Papieżá Rzymfkiego Antykryftá *KrowObr* 51; tá wálfzá Mízfá ieft [...] od Antykryftá Rzymfkiego Papieżá potwierdzoná. *KrowObr* 192, 2, 52, 78, 91, 130v, 158, 206, 240; *BielKron* 226v; *CzechRozm* 81v, 255; *CzechEp* 356 [2 r.], 411, 416.

Szeregi: »antychryst i bałwochwalca«: Iuż nie Arcybifkupá Arcybifkupem/ ále Antykryftem y Bałwochwálcą go zowá *OrzRozm* Kv.

»antychryst i nieprzyjaciel Boży (Baranka)« [szyk zmienny] (3): A Więc tho iefztze nie okazał się ná ten tzas Antykryft y nieprzyiaćiel Boży? *KrowObr* 28v, 40v, 68.

»duch nieczysty i antychryst«: iżeby Duchowi nietzyftemu/ y Antykryftowi/ y flugam iego niewierzyli *KrowObr* 52v.

»heretyk i antychryst«: Ktokolwiek się odłączył od prawdy y náuki Chriftofowej y Apoftolfkiey [...] ten ieft heretykiem y Antychriftem *CzechEp* 359.

a. Zbiorowość innowiercza (69) :

α. W sg (12) : názwawłzy mię y z brácią moią Antychriftem *CzechEp* 324; dáie o tobie ípráwę [X. K.] przecz mnie [...] y z vcźniámi moimi/ Antychriftem też po bełtyey názwał. *CzechEp* 324; ktory [X. K.] nas chce tym Antychriftem vcźynic *CzechEp* 365, 327, 344, 346, 355, 359, 373; Duch Boży opifuiąc Antychrifta/ nie iedną ołobę znáczy/ ále ítołicę/ ábo páńftwo niezbożności opifuie *NiemObr* 163, 164, 173.

β. W pl (53) : [Cyprian św.] flufłnye odftczepyeńce/ choćya okołó wyáry nye błádzá/ Ancykryfty zowye/ to yeft przeciwniki Kryftufowemi *KromRozm I* O4v; *MurzNT* LXI [2 r.]; *KromRozm III* F2v; Ale iż się wy przyćie Syná/ przeto Bogá niemaćie. Ieštećie tedy Antykryftowie *KrowObr* 193v, 26v, 193v; *BibRadz* II 138b marg; *GrzegŚm* 67; to Ian ś. o Antychryftach nieprzyiaćiołach Chriftofowych/ Heretykach y Odftczepieńcách mowi *WujJud* 139; iáko Nowokrczeńcy gregorifte y inłzy Anticriftowie vcźá? *BiałKaz* G4; Ale iuz też przy fámychże Apoftołách wiele było Antichriftoów. *CzechRozm* 184v, 39, 39v; Papieźnicy á Antichristowie. *CzechEp* 245 marg; [I. M. pisze] Iż też te° Miniftrá y vcźnie iego zowę Antychriftaými *CzechEp* 323; tedy y nam [I. M. K. K.] nieftufłnie to zádáie/ żebyłmy my byli Antychriftaými/ żebyłmy byli odftczepieńcámi *CzechEp* 349, 75, 324, 333, 335, 361 (24); *KochWr* 36; Ktorzykolwiek tedy nie trwáią z námi w kościele Kátholickim/ ále z nas wychodzá/ iáfna rzecz ieft iż fá Antychriftaými. *WujNT* 821, 818, 1.*Joann* 2/18, 820 [4 r.], 825.

Szeregi: »antychrystowie i bałwochwálcy« (2): *KromRozm III* E3v; przyftoi im/ Antychryftow y Bałwochwálcow (zá iákich nas oni máią) do íwych íwiętołbiwośći przypufzczáć. *PowodPr* 39.

»heretycy i antychrystowie« (2): ták y teraz nie inłzychby ktorych chćiał mieć X. K. heretykámi y Antychryftámi/ iedno ktorzyby ich Rzymfká Kátholikę opufzczáli *CzechEp* 359; *WujNT* 8 przedm.

»nauczyciele diabelscy i antychrystowie«: Izali się wtym iáwnymi náuczycielmi Dijabelfkimi y Antykryftámi być nie okázuiecie? *KrowObr* 221.

»niezbożnicy i antychrystowie«: nie będąć podobno trudni y do tego/ nie miełzkáć známi/ tákimi zá iákich nas máią niezbożnikámi y Antychryftámi *PowodPr* 36.

2. Urząd (4) : Antychrist nie znáczy iedney ołoby ále ieden rzáđ y zwierzchność *CzechEp* 356 marg; Tákże się y tu mowi o Antychriście/ to ieft o zwierzchnośći Antychriftoów Papieźow Rzymfkich *CzechEp* 356, 352, 356.

3. Apostazja (2) : *Nie przydzie odftápienie.*) Przez to odftápienie rozumieć możemy ábo íámego Antychrifta [...] Abo odftápienie od páńftwa Rzymfkiego *WujNT* 716.

Szereg synonimiczny: »odstápienie i antychryst«: oycowie Greccy y Láćińscy/ zgołá o íámym to Antychriście rozumieią *ipsum refugam a Domino, alij defectionem Antichristumque vocando: alij vt*

Ambro. regni Romani defectione. to iest wstaniem królestwa Rzymskiego/ zbiegiem/ odstąpieniem y Antychrystem nazywają. *CzechEp* 357.

IM